

لهوف سید بن طاووس

کتاب «اللهوف علی قتلی الطفوف» (آه‌های سوزان بر کشتگان بیابان) اثر سید بن طاووس می‌باشد که پیرامون شرح قیام امام حسین(ع) از حرکت ایشان از مدینه، حوادث روز عاشورا تا بازگشت اسرا به وطن می‌باشد.

کتاب «اللهوف علی قتلی الطفوف» (آه‌های سوزان بر کشتگان بیابان) اثر سید بن طاووس می‌باشد که پیرامون شرح قیام امام حسین(ع) از حرکت ایشان از مدینه، حوادث روز عاشورا تا بازگشت اسرا به وطن می‌باشد. از مشخصه‌های این کتاب آن است که به صورت یک داستان پیاپی تنظیم شده است. در اعتبار این کتاب باید گفت هرچند روایات این کتاب مانند بسیاری از کتب تاریخی دیگر، بدون ذکر سلسله اسناد نقل شده است، اما بیشتر اندیشمندان گذشته و حال این مورد اعتماد می‌دانند.

«سید رضی الدین، علی بن موسی بن جعفر» مشهور به «سید بن طاووس» (متوفای 664ق) از علمای بزرگ شیعه، آثار مهم و اثرگذاری را نگاشته است. یکی از این آثار، کتاب «اللهوف علی قتلی الطفوف» (آه‌های سوزان بر کشتگان بیابان) می‌باشد. [1] این کتاب با نام «الملهوف» نیز شناخته می‌شود. در انتساب این کتاب به سید بن طاووس شکی وجود ندارد و از جمله شواهد آن این است که سید در کتاب‌های دیگر خود از این کتاب یاد کرده است. [2]

این کتاب، شرح قیام امام حسین(ع) از حرکت ایشان از مدینه، تا بازگشت اسرا به وطن می‌باشد. از مشخصه‌های این کتاب آن است که به صورت داستانی تنظیم شده است و این ویژگی، لهوف را به جهت ترتیب و شکل ساختاری، از کتاب‌های دیگر روایی جدا می‌کند.

این کتاب دارای بخش‌های ذیل است:

1- مقدمه؛ شامل مطالبی در عظمت واقعه عاشورا، مقام امام حسین(ع) و ارزش گریه و عزاداری بر آن‌حضرت، بیان انگیزه نگارش کتاب توسط مؤلف و

2- مسلک اول: این بخش پیرامون تولد و زندگی امام حسین(ع) تا قبل از واقعه عاشورا است.

3- مسلک دوم: این بخش، اصلی‌ترین قسمت کتاب است که شامل وقایع روز عاشورا تا زمان شهادت امام حسین(ع) می‌شود.

4- مسلک سوم: وقایع بعد از شهادت امام از عصر عاشورا و فرستادن اسیران و سر شهدا و به کوفه آغاز شده و ماجرای اسارت اهل بیت تا برگشت آنان به مدینه را بیان می‌کند.

پس از آن نیز به حالات امام سجاد(ع) در فراق پدرشان اشاره شده است. سید بن طاووس در مقدمه کتاب، هدف از تألیف آن‌را چنین ذکر می‌کند: «آنچه بیش از هر چیز مرا به نوشتن این کتاب واداشت این بود؛ من چون کتاب «مصباح الزائر و جناح المسافر» را گرد آوردم دیدم که کتابی شد شامل بهترین جاهای زیارت و برگزیده‌ترین اعمالی که هنگام زیارت باید به‌جا آورد و هر کس آن کتاب را همراه داشته باشد از برداشتن چراغ دیگری برای زیارت و یا کتاب زیارت بزرگ و یا کوچک بی‌نیاز است؛ از همین رو خواستم که هر کس آن کتاب را با خود داشته باشد از همراه بردن مقتل برای زیارت سیدالشهدا ء نیز بی‌نیاز گردد؛ لذا این کتاب را تهیه نمودم که پیوست کتاب دیگر باشد». [3]

سید بن طاووس در عبارتی دیگر در بیان سبک جدید مقتل‌نویسی خویش چنین می‌گوید: «کتاب "الملهوف" را در حالی تصنیف کردم که، کسی را نمی‌شناسم در نگارش کتابی با این شیوه از من پیشی گرفته باشد، و کسی که بر این کتاب آگاهی داشته باشد بر مفهوم این سخن آگاه است». [4]

او در تقریری زیبا از قیام امام حسین(ع) و هدف از اشک ریختن بر ایشان می‌گوید: «اگر بی‌تابی و مصیبت‌زدگی برای از بین رفتن نشانه‌های هدایت، تأسیس پایه‌های گمراهی و ... از توصیه‌های پیامبر(ص) و کتاب خدا نبود، ما در مقابل این نعمت بزرگ، جامه‌های سرور و بشارت به تن می‌کردیم، ولی چون در نالیدن به این مصیبت، رضایت صاحب روز معاد و منفعتی برای نیکوکاران به دنبال دارد، ما هم جامه گریستن پوشیدیم و با اشک ریختن انس گرفتیم». [5]

سید ابن طاووس درباره مختصرنویسی در این کتاب می‌گوید: «با توجه به این‌که زائران، فرصت کمتری دارند رشته سخن را کوتاه نموده و به طور اختصار بیان کرده‌ام و همین اندازه کافی است که درهای اندوه را به روی خواننده باز و افراد با ایمان را رستگار سازد، که در قالب این الفاظ، حقایق ارزنده‌ای نهاده‌ایم». [6] این کتاب با این‌که به عربی نوشته شده است؛ به جهت اهمیتی که داشته، به فارسی ترجمه شده است. این کتاب برای اولین بار در دوره صفویه و توسط عالمی به نام سید بهاء الدین مختاری ترجمه شد [7] و پس از آن و تا امروز، ترجمه‌های دیگری برای آن نگاشته شده است.

* اعتبار کتاب لهوف سید بن طاووس چگونه است؟

روایات این کتاب - مانند بسیاری از دیگر کتب تاریخی - به صورت مرسل بوده و تنها آخرین راوی و یا آخرین کتابی که از آن نقل شده، ذکر شده است. با این وجود، سید از نقل مطالب اغراق‌آمیز که در کتب مشابه بوده خودداری کرده است. با توجه به شخصیت مؤلف و نیز هماهنگی بسیاری از مطالب ذکر شده در آن با نقل‌های دیگر، این کتاب در مجموع از مقاتل معتبر و قابل استناد به شمار می‌آید. [8]

[1]. آقا بزرگ تهرانی، الذریعة إلى تصانیف الشيعة، ج 18، ص 389، قم، اسماعیلیان، 1408ق؛ بابانی بغدادی، إسماعیل بن

- محمد أمين، هدية العارفين (أسماء المؤلفين و آثار المصنفين)، ج 1، ص 711، بيروت، دار إحياء التراث العربي، بی‌تا.
- [2]- ر.ک: ابن طاووس، علی بن موسی، کشف المحجة لثمره المهجة، محقق، مصحح، حسون، محمد، ص 194، قم، بوستان کتاب، چاپ دوم، 1375 ش.
- [3]- سید بن طاوس، اللهوف فی قتلی الطفوف، ص 11، تهران، نشر جهان، چاپ اول، 1348 ش.
- [4]- به نقل از: مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج 104، ص 42، بيروت، دار إحياء التراث العربي، چاپ دوم، 1403 ق.
- [5]- اللهوف علی قتلی الطفوف، ص 4.
- [6]- سید بن طاوس، اللهوف فی قتلی الطفوف، ص 11، تهران، نشر جهان، چاپ اول، 1348 ش.
- [7]- تجلیل، جلیل، بخشی، حسین، بهاء‌الدین محمد مختاری؛ نخستین مترجم لهوف، نشریه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، شماره 183، ص 4، دانشگاه تهران، پاییز 1386 ش.
- [8]- برای اطلاعات بیشتر در این زمینه ر.ک: آشنایی با منابع معتبر شیعه: تبریزی عبدالکریم، اللهوف علی قتلی الطفوف، نشریه مبلغان، ص 137، 138، شماره 159، آبان و آذر 1391 ش.
- منبع: اسلام کوئست